

Asia Kustannussopimus

Hakija A

Annettu 8.9.1987

Tiivistelmä *Kääntäjällä on tekijänoikeuslain 4 §:n mukaan tekijänoikeus käännettäseen, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Sopimus jolla kääntäjä luovutti oikeutensa kustantajalle katsottiin tekijänoikeuslain 31 §:n mukaiseksi kustannussopimukseksi. Sopimuksessa tekijälle maksettavaksi sovittu korvaus oli korvaus teoksen käyttöoikeudesta ja siitä käytettiin nimitystä tekijänpalkkio. Kysymystä siitä, voitiinko ja missä laajuudessa johonkin tekijänoikeuslain 31 §:n mukaiseen kustannussopimukseen soveltaa työ-, vero- tai eläkelainsäädännön palkkaa koskevia säännöksiä ei voitu ratkaista tekijänoikeuslain, vaan asianomaisten erityislakien perusteella.*

SELOSTUS ASIASTA

Kustannusosakeyhtiö A:n toimialaan kuuluu muun ohessa tekijänoikeuslain 4 §:n tarkoittamien käänntösten painaminen, julkaiseminen ja levittäminen. Hankittuaan käännettävän teoksen tekijänoikeuden haltijalta oikeuden kääntämiseen ja käänntöksen julkaisemiseen A tekee käänntöstä koskevan kustannussopimuksen. Lausuntopyyntö koskee "tapauksia, jolloin kääntäjät eivät ole itsenäisiä yrittäjiä eikä heillä ole kyseisessä toiminnassaan kaupparekisteriin merkittyä toiminimeä. He eivät ole A:n palveluksessa", kuten A toteaa.

Edellä mainitulla kustannussopimuksella kääntäjä luovuttaa A:lle oikeuden julkaista teoksen käänntös ja levittää sitä. Kääntäjä sitoutuu luovuttamaan yhtiölle viimeistellyn käsikirjoituksen sovittuna ajankohtana. Yhtiö puolestaan sitoutuu suorittamaan kustannussopimuksella saamastaan oikeudesta korvauksen, joka sovitaan joko kertakorvaukseksi tai tietynksi markkamääräksi käänntetyn teoksen painoarkilta taikka tietynksi prosentuaaliseksi osuudeksi kyseessä olevan teoksen liikevaihtoverottomasta ohjevähittäishinnasta.

A:n liiketoiminnan kannalta on syntynyt epätietoisuutta siitä, onko teosten kääntäjille edellä kuvatun kustannussopimuksen mukaan maksettava korvaus katsottava tekijänpalkkioksi vaiko palkaksi. Yhtiö pyytää asiassa tekijänoikeusneuvoston lausuntoa. Yhtiön oma käsitys asiasta on, että

kysymyksessä on tekijänoikeuslain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettu kustannussopimus, eikä työ sopimukseen rinnastettava sopimus, joista jälkimmäisessä tapauksessa korvaus katsottaneen palkaksi.

Tekijänoikeusneuvosto on pyytänyt asiasta lausunnon Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto r.y:ltä, joka toteaa lausunnossaan muun muassa seuraavaa:

"Kääntäjän asema tekijänoikeuslainsäädännön mukaan on liittomme käsityksen mukaan selkeä. Voimassa olevaa tekijänoikeuslakia valmisteltaessa ei tässä suhteessa ole vallinnut mitään epätietoisuutta.

Tekijänoikeuslain kustannussopimusta koskevien määräysten soveltaminen kääntämistä koskeviin sopimuksiin on kirjallisten sopimusten puuttuessa epäselvää. Kääntäjä toimii useimmiten palvelussuhteessa kustantajaan. Kääntämistä koskeva sopimus syntyy siten että kustantaja hankittuaan käännettävän teoksen oikeudenhaltijalta käänno-oikeuden antaa käänno-työn valitsemalleen kääntäjälle sovitusta palkkiosta. Palkkio määräytyy työmäärän mukaan useimmiten arkkipalkkiona. Luovuttaessaan työn kustantaja määrää käänno-työn aikataulun. Käänno-työn aikana kustantaja valvoo käänno-työn edistymistä. Työn valmistuttua kustantajalla on oikeus tehdä käänno-työn kielellisiä, tyyllisiä ja muita korjauksia.

Liittomme käsityksen mukaan edellä kuvattu käänno-työ tapahtuu määrääkaikaisessa työsuhteessa. Käänno-työ tehdään toisen lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena sovittua palkkaa vastaan. Tilanne on arvosteltava toisin ainoastaan silloin, kun kääntäjä tässä työssään käyttää kaupparekisteriin merkittyä toiminimeä, jonka toiminta myös verottajan käsityksen mukaan täyttää liiketoiminnan tunnusmerkit."

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain 4 §:n nojalla on sillä, joka on kääntänyt teoksen tekijänoikeus käänno-työn, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Tekijänoikeuden yleisten periaatteiden mukaan tekijänoikeuden saaminen käänno-työn edellyttää kuitenkin, että käänno-työ ylittää teoskynnyksen. Sitä, kuinka korkealle vaatimukset on tässä suhteessa asetettava on vaikeata täsmälleen määrittellä. Lain esitöissä ja kirjallisuudessa ei niitä aseteta erityisen korkealle. Jos tunnollinen kustantaja kelpuuttaa käänno-työn julkaistavak-

si, tätä voitaneen yleensä pitää osoituksena siitä, että käännös ylittää teoskynnyksen.

Milloin kääntäjällä edellä esitetyn mukaisesti on katsottava olevan tekijänoikeus käännökseensä, on hänellä, sillä varauksella, joka koskee alkuperäisteoksen tekijän oikeuden kunnioittamista, tekijänoikeuslain 2 §:n mukainen oikeus määrätä käännöksestä valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Oikeutensa painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista käännöksen hän voi siten luovuttaa kustantajalle. Tällaista luovuttamista koskeva sopimus täyttää kustannussopimuksen lain 31 §:ssä olevat tunnusmerkit. Tämä johtopäätös on sopusoinnussa sen kanssa, mitä nykyistä lakia valmistellut komitea on mietinnössä asiasta lausunut (Komiteamietintö n:o 5, 1953, s. 74–75).

Edellä esitetyn perusteella tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lausuntopyynnössä tarkoitettu sopimus on katsottavissa tekijänoikeuslain 31 §:ssä tarkoitetuksi kustannussopimukseksi.

Kustannussopimuksen kohteena on teos, jonka määrätynlainen käyttöoikeus luovutetaan kustantajalle. Tästä seuraa, että jos sopimuksessa on sovittu myös tekijälle maksettavasta korvauksesta, niin tämä on nimenomaan korvaus teoksen käyttöoikeudesta.

Tekijänoikeusneuvostolta pyydetään lausuntoa siitä, onko esillä olevassa tapauksessa kysymys tekijänpalkkion vai palkan maksamisesta. Tähän nähden on ensinnäkin todettava, ettei termiä tekijänpalkkio käytetä missään tekijänoikeuslain säännöksessä eikä tätä käsitettä siis myöskään ole tekijänoikeuslaissa määritelty. Termillä tekijänpalkkio ei siis ole lakiin perustuvaa täsmällistä sisältöä. Kuitenkin voidaan todeta, että korvauksesta, joka suoritetaan kustannussopimuksen nojalla kustantajalle luovutetusta oikeudesta teoksen käyttöön käytetään nimitystä tekijänpalkkio siitä riippumatta, suoritetaanko se royaltina, määräprosenttina myyntituloista, kiinteänä määränä tal muulla tavalla määriteltynä.

Tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Kysymystä siitä, voidaanko ja missä laajuudessa johonkin tekijänoikeuslain 31 §:n mukaiseen kustannussopimukseen soveltaa työ-, vero- tai eläkelainsäädännön palkkaa koskevia säännöksiä, ei voida ratkaista tekijänoikeuslain vaan asianomaisten erityislakien perusteella.